

विशेष व्याघ्र संरक्षण दलासाठी (STPF) वन
निरिक्षकांची (Forest Watchers) पदे
भरण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एफएसटी ०७/१३/प्र.क्र.३२५/फ-४
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
तारीख: २८ नोव्हेंबर, २०१३

वाचा -

- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र. एफएसटी ०८/०८/प्र.क्र.४६९/फ-४,
दिनांक २१.०७.२००९
- २) शासन अधिसूचना महसूल व वन विभाग क्र.एफएसटी ०२/०९६/प्र.क्र.८६/फ-४
दिनांक ३०.६.२०११
- ३) शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्र.एफएसटी ०७/११/प्र.क्र.२८७/फ-४
दिनांक ३०.७.२०११
- ४) शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्र.डब्ल्यूएलपी १०.०९/प्र.क्र.१९३/फ-१
दिनांक १२.४.२०१२
- ५) शासन निर्णय महसूल व वन विभाग क्र.एफएसटी ०७/११/प्र.क्र.२८७/फ-४
दिनांक २२.८.२०१२
- ६) केंद्र शासनाच्या पर्यावरण व वन मंत्रालयाच्या, राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण यांचे पत्र
क्र.१५-५/२००८/एनटीसीए (भाग-३) दिनांक ९.१.२०१३

प्रस्तावना -

वाघांचे संरक्षण व संवर्धन करण्याच्या उद्देशाने राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरणाने (NTCA) राज्य शासनासोबत करार (MOU) केला आहे. त्यानुसार राज्यातील ताडोबा-अंधारी आणि पेंच या दोन व्याघ्र प्रकल्पामध्ये व्याघ्र संरक्षणदलाची स्थापना शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, दिनांक १२.४.२०१२ अन्वये करण्यात आली आहे. त्यासाठी उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या मान्यतेने एकूण २२४ पदांची निर्मिती करण्यात आली आहे. केंद्र शासनाच्या पर्यावरण व वन मंत्रालयाने संदर्भाधीन क्रमांक ५ येथील दिनांक ९.१.२०१३ च्यापत्रान्वये विशेष व्याघ्र संरक्षण दलाच्या स्थापनेबाबत सुधारीत मार्गदर्शक तत्वे निर्गमित केली आहेत. त्या अन्वये विशेष व्याघ्र संरक्षण दलाच्या (STPF) संरचनेमध्ये बदल केला असून त्यानुसार कार्यवाही करण्याच्या सूचना राज्यांना दिल्या आहेत.

विशेष व्याघ्र संरक्षणदलाची (STPF) पूर्वीची संरचना व केंद्र शासनाने कळविलेली सुधारीत संरचना खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	विशेष व्याघ्र संरक्षण दलाची (STPF) संरचना (पदनाम)	पूर्वीच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार पद संख्या	नविन मार्गदर्शक सूचनांनुसार पद संख्या
१.	सहायक वनसंरक्षक	१	१
२.	वनक्षेत्रपाल	३	३

अ.क्र.	विशेष व्याघ्र संरक्षण दलाची (STPF) संरचना (पदनाम)	पूर्वीच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार पद संख्या	नवीन मार्गदर्शक सूचनांनुसार पद संख्या
३.	वनपाल	१८	०
४.	विशेष व्याघ्र वनरक्षक	९०	८१
५.	वन निरीक्षक (Forest Watchers)	०	२७
	एकूण	११२	११२

सुधारीत संरचनेनुसार वनपालांची पदे रद्द करण्यात आली असून त्याऐवजी वन निरीक्षक (Forest Watchers) या नवीन संवर्गाचा समावेश करण्यात आला आहे. सुधारीत संरचनेनुसार प्रत्येक वनक्षेत्रपालांच्या अखत्यारित एक तुकडी तैनात राहणार असून प्रत्येक तुकडीत विशेष व्याघ्र वनरक्षकांची संख्या २७ व वन निरीक्षकांची संख्या ९ राहिल. प्रत्येक विशेष व्याघ्र संरक्षण दलामध्ये विशेष व्याघ्र वनरक्षकांची संख्या ८१ असल्याने वननिरीक्षकांची संख्या २७ राहिल.

(३ वनक्षेत्रपाल X ९ वननिरीक्षक = २७)

यापूर्वीच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार राज्यातील २ विशेष व्याघ्र संरक्षण दलांसाठी आवश्यक पदे मंजूर करण्यात आली असून सदर पदे भरण्यात आली आहेत. तथापि, केंद्र शासनाच्या नवीन मार्गदर्शक सूचना विचारात घेता, प्रत्येक विशेष व्याघ्र संरक्षण दलासाठी वन निरीक्षकांची २७ पदे या प्रमाणे दोन व्याघ्र संरक्षण दलासाठी एकूण ५४ पदे भरणे आवश्यक आहे. सदर पदे भरण्यासाठी केंद्र शासनाने मार्गदर्शक तत्वे विहीत केली आहेत.

शासन निर्णय -

केंद्र शासनाने विहीत केलेली मार्गदर्शक तत्वे, शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग दिनांक ३०.६.२०११ अन्वये वनरक्षक पदासाठी विहित केलेले सेवाप्रवेश नियम तसेच शासन निर्णय, दिनांक ३०.७.२०११ व दिनांक २२.८.२०१२ अन्वये वनरक्षक संवर्गातील रिक्त पदांच्या भरती प्रक्रियेच्या कार्यपद्धती संदर्भात दिलेल्या मार्गदर्शक सूचना या सर्व बाबी विचारात घेऊन, विशेष व्याघ्र संरक्षण दलातील वन निरीक्षक (Forest Watchers), या नवीन संवर्गातील पदे भरण्यासाठी खालीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे:-

- १) शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग, दिनांक ३०.६.२०११ नुसार वनरक्षक पदावर नियुक्तीसाठी, नियम ९ (१)(अ) व (ब) अन्वये विहित केलेल्या तरतुदींपैकी, शैक्षणिक अर्हता वगळता अन्य सर्व तरतुदी वन निरीक्षक पदावर नियुक्ती संदर्भात लागू राहतील आणि या पदासाठी किमान शैक्षणिक अर्हता माध्यमिक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण ही राहिल.
- २) वन निरीक्षक या पदावर नियुक्त करण्यात येणाऱ्या व्यक्तीने वयाची ४० वर्षे पूर्ण केल्यानंतर सदर व्यक्ती विशेष व्याघ्र संरक्षण दलात कार्यरत राहू शकणार नाही. यापैकी वनरक्षक पदासाठी विहित केलेली शैक्षणिक अर्हता धारण करणाऱ्या व्यक्तीस वन विभागातील वनरक्षकाच्या रिक्त पदावर (आरक्षणाचे पालन करून) सामावून घेण्यात येईल. वनरक्षक पदाची शैक्षणिक अर्हता धारण न करणाऱ्या व्यक्तींना वन विभागातील अन्य समकक्ष पदावर (आरक्षण विचारात घेऊन)

सामावून घेण्यात येईल आवश्यक भासल्यास वनरक्षक पदाच्या सेवाप्रवेश नियमात सुधारणा करण्यात येईल.

- ३) वन विभागातील वनरक्षक या पदाची कर्तव्य व जबाबदाऱ्या विचारात घेऊन सदर पद अपंग आरक्षणातून वगळण्यात आले असल्याने अपंग प्रवर्गातील उमेदवार वन निरीक्षक या पदासाठी अर्ज सादर करण्यास पात्र असणार नाहीत. अन्य प्रवर्गासाठी व घटकांसाठी शासनाच्या प्रचलित नियमानुसार आरक्षण राहिल.
- ४) वन निरीक्षक संवर्गातील पदे विशेष व्याघ्र संरक्षण दल कार्यरत असलेल्या व्याघ्र प्रकल्पांच्या गाभा क्षेत्रात (Core) व बफर क्षेत्रात येणाऱ्या गावामधील रहिवासी उमेदवार तसेच या व्याघ्र प्रकल्पामुळे विस्थापित झालेल्या गावामधील उमेदवार यामधूनच भरण्यात येतील.
- ५) वरील अनुक्रमांक ४) मधील उमेदवारांमधून पदे भरण्यासाठी प्राधान्यक्रम पुढीलप्रमाणे राहिल:-
प्रथम प्राधान्यक्रम :- व्याघ्र प्रकल्पामुळे विस्थापित झालेल्या गावामधील उमेदवार
द्वितीय प्राधान्यक्रम :- व्याघ्र प्रकल्पाच्या गाभाक्षेत्रातील गावामध्ये रहिवासी असलेले उमेदवार
तृतीय प्राधान्यक्रम :- व्याघ्र प्रकल्पाच्या बफरक्षेत्रातील गावामध्ये रहिवासी असलेले उमेदवार
- ६) याकरीता उमेदवाराने संबंधित तहसिलदाराचे वरील क्षेत्रातील निवासी प्रमाणपत्र (Domicile Certificate) अर्जासोबत सादर करणे आवश्यक राहिल.
- ७) वन निरीक्षकांची पदे भरण्यासाठी शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, दिनांक ३०.७.२०११ व दिनांक २२.८.२०१२ मधील कार्यपद्धतीचा अवलंब करणे आवश्यक राहिल.
- ८) वनरक्षक पदांच्या भरतीकरीता शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग दि. २१.०७.२००९ अन्वये स्थापन करण्यात आलेल्या निवड समितीमध्ये खालील बदल करून वन निरीक्षकांची पदे भरण्यासाठीच्या निवड प्रक्रियेकरीता निवड समिती गठीत करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.
(अ) वन निरीक्षकांची पदे भरण्यासाठीच्या निवड समितीचे अध्यक्ष संबंधित व्याघ्र प्रकल्पाचे क्षेत्र संचालक तथा मुख्य वनसंरक्षक हे राहतील.
(ब) सदर निवड समितीमध्ये संबंधित पोलीस अक्षीक्षक अथवा त्यांच्या प्रतिनिधीचा समावेश करणे आवश्यक राहिल.
- ९) वन निरीक्षक पदावर नियुक्त व्यक्तींचा त्या विशेष व्याघ्र संरक्षण दलामधील पदस्थापनेचा किमान कालावधी (Minimum Tenure) ३ वर्षे राहिल. त्यानंतर सदर व्यक्ती राज्यातील अन्य व्याघ्र प्रकल्पामधील विशेष व्याघ्र संरक्षण दलामध्ये बदलीस पात्र राहिल. वन निरीक्षक पदावर नियुक्त व्यक्ती विशेष व्याघ्र संरक्षण दला व्यतिरीक्त अन्यत्र बदलीस पात्र राहणार नाही.

सदर शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३११२९१४५६३२७२१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(नं.मा.शिलवंत)

उपसचिव, महसूल व वन विभाग

प्रत,

- १) मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ४) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ५) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ६) महासंचालक तथा प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, सामाजिक वनीकरण, पुणे.
- ७) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ मर्यादित, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ८) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (प्रशासन-दुय्यम संवर्ग), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ९) मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, ताडोबा-अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर
- १०) मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व्याघ्र प्रकल्प, नागपूर.
- ११) मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), नागपूर/चंद्रपूर.
- १२) सर्व मुख्य वनसंरक्षक.
- १३) जिल्हा पोलीस अधिक्षक, नागपूर/चंद्रपूर.
- १४) मा.मंत्री (वने) यांचे खाजगी सचिव,
- १५) मा. राज्यमंत्री (वने) यांचे खाजगी सचिव,
- १६) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई.
- १७) प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, मुंबई/नागपूर/औरंगाबाद.
- १८) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर
- १९) महालेखापाल (लेखापरीक्षा)-१/२, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर
- २०) सामान्य प्रशासन विभाग (कार्यासन-१२), मंत्रालय, मुंबई.
- २१) सर्व सह सचिव/उपसचिव/कक्ष अधिकारी, महसूल व वन विभाग (वने), मंत्रालय मुंबई.
- २२) निवड नस्ती फ-४ कार्यासन, मंत्रालय, मुंबई.